

вим є враховувати індивідуальність студентів, що вони є різними за своїми культурно-цивілізаційними ознаками й унікальними у своїх внутрішньо-екзистенційних особливостях. Роль викладача як наставника полягає в ініціюванні до творчо-пошукової діяльності, й зокрема, завдяки принципу індивідуалізації навчання та комунікативно-креативної педагогіки в різних формах самостійної роботи, а навчально-методичне забезпечення такої діяльності є важливою умовою співпраці викладача та студентів.

Сучасний університет повинен бути *відкритим та відкриваючим*. Відкритим до змін у бурхливому світі та відкривати в людині *людину*, а не лише «хорошого професіонала». А це можливо за умови пріоритету гуманітарного знання, принципу індивідуалізації навчання, комунікативно-креативній педагогіці.

В. Л. Деркач, канд. філос. наук,
доцент кафедри філософії

ПРО ЗМІСТОВНЕ НАПОВНЕННЯ КУРСУ ФІЛОСОФІЇ

Зміст курсу філософії, який входить до переліку загально-обов'язкових предметів з переліку гуманітарних та соціально-економічних дисциплін державного освітнього стандарту, є продуктом певного компромісу, що склався на початку 90-их років. Цей компроміс полягав у поєднанні збереженої традиції викладання філософії як системи, що склалась в межах діалектичного та історичного матеріалізму з, відповідно до духу ідеологічного плюралізму, орієнтованим на історію філософії матеріалом. Відтак курс, основним завданням якого в системі вищої освіти було формування певної світоглядної позиції як складової ідеологічної догматики, перетворився в огляд історичних етапів становлення філософської думки та розмаїття існуючих точок зору на те чи те з питань, коло яких так і не набуло одноставної визначеності.

Сьогодні можна констатувати, що ця дисципліна перебуває в стані глибокого занепаду, причому вихід з цієї ситуації бачиться тільки на шляху повного розриву з традицією, що склалась; кардинальної зміни, а не косметичного ремонту. Дискусії, які, зрозуміло, тут виникають, стимульовані також і формальною зміною змісту держстандарту (викладання в єдиному комплексі філософії, етики, естетики, логіки та релігієзнавства) та участю в Болонському процесі. Яким має бути цей зміст?

Тут варто зазначити, що на початок ХХІ ст. власне «філософії» як науки, що має свій предмет і метод, просто не існує. Скоріше

можна вести мову про численні і неузгоджені між собою авторські позиції щодо вживання терміну «філософія», які так чи так перегукуються із традицією національної освіти. Остання до того ж також є неоднорідною. Так звана традиція «континентальної» філософії (в її німецькому та французькому різновидах) — це публіцистичний жанр, дотичний до царини історії та літературознавства. Роботи в цій галузі або торкаються власне текстології та герменевтики (проблем тлумачення тексту), або є різновидом публічних дискусій з гострих питань суспільного життя та особистих переживань. Зрозуміло, що ніякого «ядра» системи знань тут немає і не може бути. Курс філософії, — якщо читається, — то читається саме як історія літератури, хрестоматійний перелік якої є частково даниною традиції, частково даниною моді, частково — виявленням уподобань автора курсу. У традиціях «острівної» філософії остання — це передовсім точна наука, яка базується на проблематиці логіки та методології.

Однак найістотнішим залишається наступне питання: яка мета викладання філософії, яку функцію має виконувати цей курс у підготовці фахівця, зрештою, чи оправдана його наявність? Думається, що зміст дисципліни, яка розрахована не на майбутніх філософів, а на широкий загал, має будуватись не із міркувань повноти відображення історії філософії. Зрештою, того, хто не є шанувальником оперного співу навряд чи зацікавить його (співу) історія. Драма викладача філософії полягає в тому, що він намагається представити колізії становлення фактично баластного для пересічного сучасника знання. Така дисципліна підходить хіба що для клубного формату, як інтелектуальне хобі окремих любителів, як освітній факультатив, бажаний, але не обов'язковий її (освіти) компонент. Проблема полягає ще й у тому, що в пересічному сприйнятті філософія стійко асоціюється із по-суті архаїчною на тепер метафізичною проблематикою, маргінальним знанням в одному ряду із астрологією, алхімією, хіромантією тощо (але на відміну від останніх мало привабливою для жовтої преси).

Звичайно ж, широкий горизонт світобачення, в тому числі й історії людства зумовлюється і зануренням в еволюцію мислення, у зміст світоглядних вчень, в яких виражався і дух епохи, і образ людини в ній. Однак такий курс і мав би називатись відповідно, — «Історія світоглядних вчень», включаючи сюди міфологічні, релігійні, етичні, естетичні, правові, суспільно-політичні та суспільно-економічні погляди видатних мислителів минувшини, історію науки, техніки та мистецтва тощо. Однак це скоріше питання культурології, зміст якої на превеликий жаль поступово набуває в вітчизняній традиції характеру відірваних від життя абстракцій.

В цьому контексті найприйнятнішою для наслідування традицією викладання філософії видається традиція курсу основ критичного мислення та прагматичної філософії (методів деконструкції проблемних ситуацій). Зміст такого курсу базується на проблематиці логіки та праксеології (теорії успішної діяльності) і широко апробований в західних університетах (переважно американських, але останніми часом і в європейських). Такий курс, орієнтований на формування у студента навичок ефективного аналізу проблемних ситуацій, практичного орієнтованого розбору конкретних ситуацій ризику, прийняття рішень, зіткнення інтересів та вироблення належних аргументів, уміння вести діалог, сперечатись, відстоювати свою позицію, усвідомлення когнітивних пасток, зумовлених психологічними особливостями, протистояння маніпуляціям, навіюванню, формування демократичних цінностей відкритого суспільства, ознайомлення з сучасними аналітичними технологіями, концептуальним апаратом методології досліджень — все це та база, яка об'єднує загальноосвітні традиції з потребами підготовки фахівця економіста, менеджера, правника, аналітика.

Як альтернатива існуючому змісту курсу філософії така настанова вимагає методичної «диверсифікації», переходу з уніфікованої програми для всіх спеціальностей на гнучку практику розробки, апробації авторських курсів із врахуванням власних можливостей викладача та рівня підготовки студентів, специфіки їхнього майбутнього фаху і на цій основі відбору кращих зразків. Такий перехід на нові стандарти, звісно, не можливо здійснити в короткий термін (орієнтовно для цього потрібно 3—4 роки). Однак такий перехід, на думку автора, є нагальною вимогою нашого часу, де пріоритетом стає саме мудрість — інтелектуальна гнучкість та моральна зрілість відповідальної особи, яка здатна приймати зважені рішення.

І. А. Джалладова, канд. фіз.-мат. наук,
доцент кафедри вищої математики

ОПТИМІЗАЦІЯ СТРУКТУРИ ЗМІСТУ ДИСЦИПЛІНИ «МАТЕМАТИКА ДЛЯ ЕКОНОМІСТІВ»

Оптимальна структура змісту дисципліни «Математика для економістів» повинна сприяти досягненню остаточної та в той же час, головної мети вивчення математичних дисциплін в економічних закладах:

— дати можливість зрозуміти основні поняття та положення математики;